

א) שנת קול. ב) יום יומא פסח. ג) ונכרות כח. ד) מ"ק טו. ה) ומוסף. ו) ומוסף פ"א. ז) ומו"ק שם ספחים. ח) מ"ק ח. ט) מ"ק טו. י) ונעיל פ"ב. יא) ונ"י ש"י ספחים. יב) ד"ה ב"ן השמשות וכו'. יג) והמג"א ס"י מקדן ס"ק כג. יד) הינו צ"ע ש"פ. טו) ו"פ"ק דתמורה ד"ב. יז) וע"ש במו"ס ד"ה וא"ן.

הגהות הב"ח

א) גמ' ל שו"ת משום אצל כגון תשעה באב. גי' כ"ב פ"ג דרבנן א"ת לפלוני בין שהוא משום אצל ופ"ן שהוא משום מענוג אצל ביה"כ שהוא דלוריימתא אע"פ שהוא משום מענוג אסור וכן בחמין בין גזונו: ב) שם גמ' לאו אכילה וכןמ"א אילמ"א בחמין כו' כ"א ותיב' עסקין נמחק: ג) רש"י ד"ה ה"ג כ"ע לא לא בחמין: ד) ד"ה לא כשאלמו אסור ברחיזה גבי מענית: ה) ד"ה לא אשארף קאי' ותיבת אסור ומלאכה ועולם ה"ן: ו) תוס' ד"ה אמר ר"ח כו' כגון תשעה באב ואצל אסור בין כ"ל ותיבת אסור אפילו בצונן נמחק: ז) ד"ה וכן כו' פירוט דקאי' אה"א דקמתינן בדצונן מותר: ח) בא"ד כלומר שאסר דתינן קאי' אע"פלה ומלאכה אצל לא:

גיליון הש"ס

תוס' ד"ה וכן. מותר בצונן ונשי' לר"ח. ק' ל' זה אהרבה כיון דמתיי' הוא ונשי' תני כל גופו אסור א"ו הקוסמ' כהיפוך נמוכה דמענית גי' אסור צונן כל גופו וקשיא לר"ח וכמ"ס רש"י:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (שלושן ניהו) פל"מ וימנ"ס רבנו ב"ד ס"י ר"א ס"ק קס"ה וע"ש:

לענין רש"י

אישורדיר"ן

[אישורדיר"ן]. המוס. קרי"א [קרייד"א]. גיר.

רבינו גרשום

איפוך אנא. דמפצה מצלי ולאורתא קרו ומפצה. במנחת הערב (וכו') ואמר על ברכי. אילמ' דרביעית תבא הו' מצלי. אף אף נמי תנינא. דתעניתא צבור אסור אלא צבור אסור אלא בחמין. דקתני ונעילין את המרחצאות. א) אבל הכי איבעי ליה למיתני, מי מציי למיתני סוכרין את הנרות. א"ר שישא בר אבא רב אידי בר אבין הכי קשיא ליה מכרי קתני אשורין ברחיזה.

דקאמר אף אן נמי תנינא כרב חסדא, דבתענית צבור בצונן מותר. נימא מסייע ליה. לאב"י, דמשמע ליה דאמר תענית צבור אסור בין בחמין בין בצונן. לכולי עלמא לא. הרי לך תשעה באב ב' שהוא תענית צבור, ודייקנן דאפילו בצונן אסור. אמר רב חנא. מהכא לא תסייע לאב"י, ולא נצרכא הא דקתני טובלין כדרכן אלא לחמי טבריא, דמצי למיטבל בהו, והכי קאמר, טובלין כדרכן בחמין אבל כ"ע לא, אבל בצונן אפי' לכ"ע שרי. כדיי הוא בית אלהיע לאבד עליו טבילה אחת. שלא יהיה טובל עליו בת"כ כלל. א"י אשלא דת"ק אמר כל חיביי טבילות טובלין כדרכן בצונן בת"כ אבל כ"ע לא, היינו דקא פליג רב חנינא עליה דת"ק דחיביי טבילות אין טובלין בצונן, דכדיי הוא בית אלהינו לאבד עליו טבילה אחת, אלא אי אמרת בצונן שרי לת"ק, והכי קתני חיביי טבילות טובלין כדרכן בחמין אבל כ"ע לא, אבל בצונן מותר לכ"ע, וקפליג רב חנינא עליה דת"ק דלא מצי למיטבל בחמין, א"כ ליכא איבור טבילה, דהא טביל בצונן אע"פ שאינו טובל בחמין, דהא שרי בצונן לכ"ע, אלא לאו לצולא אמר ת"ק בצונן טובלין אבל כ"ע לא, ומסייעא לאב"י. א"ר פפא. לצולא אמר ת"ק טובלין כדרכן בחמין אבל לכ"ע אסור, ועונן שרי לכ"ע, ודאמר א"כ טבילה בצונן איכא וליכא איבור טבילה, ר' חנינא הוא קאי בדוכתא דלא שכחא צונן, ולעולם מהכא לא תסייעא לאב"י. כל [ושאמר] אסור ברחיזה כו'. באלו תענית. מאי לאו. הא דקתני וכן אתה מוצא באבל, אכולהו, אחא נמי דקתני בסיפא דמילתא (בהאי מסכתא באידך פירקא), כשאמרו אסור ברחיזה וכו', ורחיזה לא משמע אלא בחמין, וקשיא למאן דאמר כל שהוא משום אבל אסור בין בחמין ובין בצונן. לא אשאר. לבר מרחיזה קאמר וכן אתה מוצא באבל,

איפוך אנא. דפלגא דיומא קמא הוו קרו ומפטרי וצבו רחמי וצאדיך פלגא מעייני: **על מעל הגולה**. ואני יושב משומם עד מנחת הערב וזמנחת הערב קמתי מתעניתי וזקרעי בגדי ומעילי ואכרעה על צרכי ואפרשה כפי אל ה' אלהי: **וזמנחת הערב קמתי**. אלמא

צאדיך פלגא צבו רחמי עד פניא מכלל דפלגא קמא מעייני במילי דמתא: **בזמנייהו** בן חכלה כתיב צעורא ואלי יאספו. לי היו מתאספין וצאין טובים שבהן להגיד לפני על מעל וטמא הגולה להפריסם: משומם אישורדיר"ן צלע"ו. על מעלם שמתוודין עד מנחת הערב מחזות ואליך שהלך נוטה כדאמרין בזמ"ס יומא (דף כח): **לכותיה דלכרבה** מני משחרי כותלי: **קמתי מעניתי**. לא שמתענה עד המנחה ואח"כ אוכל אלא כלומר מצער נפשיה. וזקרעי ואס שאני קורע בגדי ומעילי הייתי מתפלל כדי שאתרלה: **כל שהוא משום אצל**. כל תענית שאסרו חכמים רחילה משום אצל כגון ט' באב שהוא משום אצילות חורבן וכל שכן אצל ממש שמתו לפניו דאית ליה לערא טובא אסור בין בחמין וכו': **משום מענוג**. שאלטעטיץ ואוסקין עצמן בתענוג. ה"ג אמר רב אידי בר **המרחצאות וא"ל אציי ואי צונן אסור סוכרין את הנהרות מיציי ליה למינסי**. בתמיה. אף אן נמי תנינא בזמנית' דקתני גבי תענית צבור^ו ונעילין את המרחצאות דהיינו חמין אצל צונן מותר **א"ל אציי כלומר ואי הוה סצירה ליה למתן דידן** דצונן אסור היכי הוה צעי למיתני סוכרין את הנהרות היכי מני למיסכרינהו: **אזא**. רב אידי הכי קא קשיא ליה בזמניתין דקאמר שמע מינה דלא אסר אלא חמין מכדי קתני ממני' אסורין ברחיזה וסתם רחילה בין חמין בין צונן למה לי מו למיהדר ומיתנא ונעילין אלא למימרא דדוקא חמין וכו': **וימא מסייע ניה**. לרב חסדא דלמרב כל שהוא משום אצל אסור אפילו צונן: **כל חיביי טבילות**. נדה ויולדת טובלים כדרכן: **טבילה בחמין מי איכא**. חמי האור הא שאובין ניהו: **אלא לאו צונן**. וחיביי טבילות אין משום טבילה ע"ז.

צונמה מנחה שממחר לטורח עלמנו: ה"ג **כולי עלמא לא**. א) בחמין ולא צונן: **לא נצרכא אלא לחמי טבריא**. והלכך חיביי טבילות אין כולי עלמא

לא אצל צונן שרו: **כדי**. ראוי הוא בית אלהינו כו': **ואס אישא**. דמזומקת לה דצונן שרי מאי קא מהדר ליה רבי חנינא לתנא קמא מאניבור טבילה נהי דלא טבלי בחמין משום כבוד בית אלהינו הא מנא טבלי צונן אלא לאו צונן נמי אסרי והיינו דלמרב לאצד: **אמר רב פפא**. לעולם בחמי טבריא והיינו דקאמר^ו **צלע"ו** [במלאכה]. גבי תענית צבור לא אמרו אלא ציום אצל צלילה מותר. מהכא א) משמע דצלילי תשעה באב מותר במלאכה ואין ציטול אלא ציום אצל אין מפרסקינן דלבר: **יאל לדרך**. חוץ לעיר: **וכן אסא מוצא צמנודה ואצל**: הכי גרסינן **במאי אילימא בחמין מי שרי והאמר רב שש אצל אסור להושיע אצד**: **אצל לאו צונן מאי לאו אפולנו** כו'. הא דקתני וכן אתה מוצא צמנודה ואצל **הכי קאשיי כדפרכת לעיל אילימא בחמין מי שרי: ורחץ צונן כסוד שצעה** גרסינן. אלמא צונן שרי: **שספופו אצלו**. זוה אחר זה דקתני שמתו צניו שניהם ולפיכך תמירו לו כדאשכחן גבי שיער: **מיקל צסעה**. דשקיל פורתא מינייהו: **וצסער**. דרך שינוי: **נסר**. קרקע הוא או אן כעין שקורין קרי"א צלע"ו: **צסער וחוול**. דרך לכבס שיתלבן: **מידי דהוה אצשרא וחמרא**. דתענוג הן לצונן:

צונן, אבל כל שהוא משום תענוג כגון תענית ציבור בחמין אסור ובצונן מותר. ודייק רב אידי ממת"י, מאחר דקתני אסורין ברחיזה למה לי למיתנא תוב ונעילין את המרחצאות, אלא רחיזה דאסנתא רחיזה במרחץ בחמין הוא דאסור אבל בצונן שרי. ואמתין לטויעיה לרב חסדא מיהא דתניא כל חיביי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכיפורים, ואמר^ו [בחמין] ליכא לאוקומה דשאובין ניהו, אלא בצונן, ואי אמרין לכולי עלמא רחיזה ב"ט באב בצונן שרי, איצטריך לאשמועינן טבילה בצונן שהיא מצוה בזמנה דשרי, אלא ש"מ רחיזה אפי' בצונן אסור, ובטבילה דמצוה שרי, ולכולי עלמא אסור. ואחרי, לעולם בצונן לכולי עלמא שרי, והא ברייתא בחמין היא, ואם תאמר מים שאובין הן, כגון חמי טבריא דמים חמין ניהו. ואקשינן, אי הכי סיפא דקתני ר' חנינא [סגן] הכתנים אומר (מים חמין) כדי הוא בית אלקינו (לצבור) [לאבד] עליו טבילה אחת בשנה, לטבול בצונן דשרי וליכא עבירה. ודחי באהרא דליכא צונן, ורחיזה בחמין אסור משום כבוד בית אלקינו שחרב, כדי הוא בית אלקינו לאבד מצות טבילה (אחת) בזמנה פעם אחת. ה"ש כשאמרו בתענית אסור ברחיזה לא אמרו [אלא] כל גופו אבל פניו דיו ורגליו מותר. וכשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר. וכשאמרו אסור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר, הא כיצד יצא לדרך נועל, הגיע לעיר חולץ הסנדל מרגלו ומחליף יתך. וכן אתה אומר במנודה ובאבל. ורחינן לא, כי קא קתני וכן באבל בנעילת סנדל ואמלאכה אבל רחיזה לא, ולעולם בחמין.

מאימתי פרק ראשון תענית

איפוך אנא. פי' דנימא פלגא קמייחא דיומא מללו וצבו רחמי ואליך פלגא מעייני במילי דמתא ומשני לא ס"ד: **אמר רב חסדא כל שהוא משום אבא** ^א **אסור אפי"ו בצונן ואבל אסור בין בחמין בין בצונן וכו'**. ירושלמי יוסף צריה לרבי יהושע צן לוי בתשעה באב וצויה"כ מרחץ ידיו ומקנח צמפה ומעצירה על גבי עיניו רבי יונה תרי סמרטוטי ויהיז תותי כרעיה פי' היה מניח סמרטוט תחת הכר כדי לנחלו ומעצרו על גבי עיניו: **ובא** שהוא משום תענוג וכו'. ועכשיו שאין תענית צבור צצבל אלא תשעה באב מותרין אפילו בחמין אפילו י"ז בתמוז וזו גלגליה כך פסק ראב"ה ור' יואל אציו אסר לחוץ בחמין:

ונועלין המרחצאות. פי' שהן חמין: **אמון סוכרין נהרות** כו'. כלומר אי הוה אסור צונן מי איכא למיתני סוכרים נהרות פשיטא דלא מצי למסכר כלומר כמו קן לא מדיוק מהא דקתני ונעילין המרחצאות: **מבי"ח בחמין** מי איכא. הא שאובין ניהו מדלא קאמר משכתת לה טבילה (בחמין) דכשירה בחמין כגון שהותמו והומשכו לצריה אלא שאמר בחמי טבריא יש להוכיח דכולו שאוב אפילו ע"י המשכה לא מהניא טבילה והא דלמר^ו דהמשכה כולה כשירה י"ל לענין שאינה פוסלת את המקוה כשאר מים שאובים אצל טבילה ודאי אינו עולה בהם: **ובן אתה מוצא במנודה ואבל מאי לאו אכולהו**. פי' א) אהא דקאמרין וצונן מותר דאצל נמי מותר צונן וקשיא לרב חסדא דלמר אצל אסור בין בחמין בין צונן ומשני אשארף כלומר אשאר דתינן^ו אע"פלה וסיכה אצל לא קאי אהא דצונן: **הכביד** שערו מיקל בתער. פי' דרך חמיה אצל

לא כדרכו דרך גילוח ממקאמר מיקל ולא קאמר מגלח: **בצונן לא לעולם בחמין ודקא קשיא לך** וכן אתה מוצא במנודה ובאבל **אשארא קאי תא שמע דאמר ר' אבא הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של ר' יוסי בן רבי חנינא ורחץ בצונן כל שבעה** ה' התם כשתכפוהו אבליו הוה דתניא א) **תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד** שערו מיקל בתער ב ומכבם כסותו במים אמר רב חסדא ב) **בתער אבל לא במספרים** ב' במים ולא בנתר ולא בחול אמר רבא אבל מותר לרחוץ בצונן כל שבעה מידי דהוה אבשרא וחמרא מיתיבי

בצונן לא לעולם בחמין ודקא קשיא לך וכן אתה מוצא במנודה ובאבל **אשארא קאי תא שמע דאמר ר' אבא הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של ר' יוסי בן רבי חנינא ורחץ בצונן כל שבעה** ה' התם כשתכפוהו אבליו הוה דתניא א) **תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד** שערו מיקל בתער ב ומכבם כסותו במים אמר רב חסדא ב) **בתער אבל לא במספרים** ב' במים ולא בנתר ולא בחול אמר רבא אבל מותר לרחוץ בצונן כל שבעה מידי דהוה אבשרא וחמרא מיתיבי

בצונן לא לעולם בחמין ודקא קשיא לך וכן אתה מוצא במנודה ובאבל **אשארא קאי תא שמע דאמר ר' אבא הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של ר' יוסי בן רבי חנינא ורחץ בצונן כל שבעה** ה' התם כשתכפוהו אבליו הוה דתניא א) **תכפוהו אבליו זה אחר זה הכביד** שערו מיקל בתער ב ומכבם כסותו במים אמר רב חסדא ב) **בתער אבל לא במספרים** ב' במים ולא בנתר ולא בחול אמר רבא אבל מותר לרחוץ בצונן כל שבעה מידי דהוה אבשרא וחמרא מיתיבי

לא אצל צונן שרו: **כדי**. ראוי הוא בית אלהינו כו': **ואס אישא**. דמזומקת לה דצונן שרי מאי קא מהדר ליה רבי חנינא לתנא קמא מאניבור טבילה נהי דלא טבלי בחמין משום כבוד בית אלהינו הא מנא טבלי צונן אלא לאו צונן נמי אסרי והיינו דלמרב לאצד: **אמר רב פפא**. לעולם בחמי טבריא והיינו דקאמר^ו **צלע"ו** [במלאכה]. גבי תענית צבור לא אמרו אלא ציום אצל צלילה מותר. מהכא א) משמע דצלילי תשעה באב מותר במלאכה ואין ציטול אלא ציום אצל אין מפרסקינן דלבר: **יאל לדרך**. חוץ לעיר: **וכן אסא מוצא צמנודה ואצל**: הכי גרסינן **במאי אילימא בחמין מי שרי והאמר רב שש אצל אסור להושיע אצד**: **אצל לאו צונן מאי לאו אפולנו** כו'. הא דקתני וכן אתה מוצא צמנודה ואצל **הכי קאשיי כדפרכת לעיל אילימא בחמין מי שרי: ורחץ צונן כסוד שצעה** גרסינן. אלמא צונן שרי: **שספופו אצלו**. זוה אחר זה דקתני שמתו צניו שניהם ולפיכך תמירו לו כדאשכחן גבי שיער: **מיקל צסעה**. דשקיל פורתא מינייהו: **וצסער**. דרך שינוי: **נסר**. קרקע הוא או אן כעין שקורין קרי"א צלע"ו: **צסער וחוול**. דרך לכבס שיתלבן: **מידי דהוה אצשרא וחמרא**. דתענוג הן לצונן:

צונן, אבל כל שהוא משום תענוג כגון תענית ציבור בחמין אסור ובצונן מותר. ודייק רב אידי ממת"י, מאחר דקתני אסורין ברחיזה למה לי למיתנא תוב ונעילין את המרחצאות, אלא רחיזה דאסנתא רחיזה במרחץ בחמין הוא דאסור אבל בצונן שרי. ואמתין לטויעיה לרב חסדא מיהא דתניא כל חיביי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכיפורים, ואמר^ו [בחמין] ליכא לאוקומה דשאובין ניהו, אלא בצונן, ואי אמרין לכולי עלמא רחיזה ב"ט באב בצונן שרי, איצטריך לאשמועינן טבילה בצונן שהיא מצוה בזמנה דשרי, אלא ש"מ רחיזה אפי' בצונן אסור, ובטבילה דמצוה שרי, ולכולי עלמא אסור. ואחרי, לעולם בצונן לכולי עלמא שרי, והא ברייתא בחמין היא, ואם תאמר מים שאובין הן, כגון חמי טבריא דמים חמין ניהו. ואקשינן, אי הכי סיפא דקתני ר' חנינא [סגן] הכתנים אומר (מים חמין) כדי הוא בית אלקינו (לצבור) [לאבד] עליו טבילה אחת בשנה, לטבול בצונן דשרי וליכא עבירה. ודחי באהרא דליכא צונן, ורחיזה בחמין אסור משום כבוד בית אלקינו שחרב, כדי הוא בית אלקינו לאבד מצות טבילה (אחת) בזמנה פעם אחת. ה"ש כשאמרו בתענית אסור ברחיזה לא אמרו [אלא] כל גופו אבל פניו דיו ורגליו מותר. וכשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר. וכשאמרו אסור בנעילת הסנדל לא אמרו אלא בעיר אבל בדרך מותר, הא כיצד יצא לדרך נועל, הגיע לעיר חולץ הסנדל מרגלו ומחליף יתך. וכן אתה אומר במנודה ובאבל. ורחינן לא, כי קא קתני וכן באבל בנעילת סנדל ואמלאכה אבל רחיזה לא, ולעולם בחמין.

עין משפט ונר מצוה

יג.

ג נבא א מיי פ"ה מהלכות תעניות הלכה י סגן עשין מד"ס ג טו"ש"ע א"ח ס"י מקדן עט"ף ז:

ב א מיי פ"ה מהלכות אצל הלכה ד סגן עשין ע"ש טו"ש"ע י"ד ס"י שפא עט"ף א:

בא ג מיי פ"ג מהלכות תענית הלכה ד טור ושי"ע א"ח ס"י תקעה עט"ף ג:

בב ד מיי פ"ג מהלכות תענית עשור הלכה ב טו"ש"ע ע"ש ס"י מקדן עט"ף ח:

ה וטו"ש"ע י"ד סימן ר"א עט"ף ע"ה:

בג ו ז ח מיי פ"ג מהלכות תענית הלכה ד טור ש"ע ע"ש ס"י מקעה עט"ף ג:

בד ט מיי פ"ה מהלכות אצל הלכה ד סגן עשין ז טו"ש"ע י"ד ס"י שפא עט"ף א:

כה ב מיי ע"ש פ"ו הלכה יג טו"ש"ע י"ד ס"י ע"ש עט"ף ד:

כו ל מיי ע"ש טו"ש"ע ע"ש ע"ש עט"ף א:

כז מ מיי ע"ש טו"ש"ע ע"ש ס"י עט"ף ג:

כח ז מיי ע"ש טו"ש"ע ע"ש ע"ש עט"ף א:

תורה אור השלם

1. ואלי יאספו כל חרד בדברי אלהי ישראל על מעל הגולה ואני יושב משומם עד מנחת הערב וזקרעי בגדי ומעילי ואכרעה על צרכי ואפרשה כפי אל ה' אלהי:
עורא ט ה

2. ובמנחת הערב קמתי מתעניתי וזקרעי בגדי ומעילי ואכרעה על צרכי ואפרשה כפי אל ה' אלהי:
עורא ט ה

מוסף רש"י

בין בתשעה באב בין ביה"כ. אע"פ שאסורין בנחילה (ב"צה י"ח). כשאמרו אסור במלאכה. גבי עברו אלו ולא נענו (מו"ק טו:). וכשאמרו אסור בנעילת הסנדל כו' אסור ברחיזה. תענית צבור (טו).

רבינו חננאל

[ו]תפלת התענית בשחרית לא יצילני לפימרי, דבתיב ואלי יאספו כל חרד בדברי אלקי ישראל על מעל הגולה ואני יושב משומם עד מנחת הערב, ובמנחת הערב קמתי מתעניתי וזקרעי בגדי ומעילי ואכרעה על ברכי ואפרשה כפי אל ה' אלקי, ש"מ תפלת התענית באחרית היום הוא בריביעית האחרון. אמר רב חסדא כל שהוא משום אבל כגון תשעה באב ואבל אסור ברחיזה בין בחמין בין

^[1] א) שנת קול. ב) יום יומא פסח. ג) ונכרות כח. ד) מ"ק טו. ה) ומוסף. ו) ומוסף פ"א. ז) ומו"ק שם ספחים. ח) מ"ק ח. ט) מ"ק טו. י) ונעיל פ"ב. יא) ונ"י ש"י ספחים. יב) ד"ה ב"ן השמשות וכו'. יג) והמג"א ס"י מקדן ס"ק כג. יד) הינו צ"ע ש"פ. טו) ו"פ"ק דתמורה ד"ב. יז) וע"ש במו"ס ד"ה וא"ן

^[2] א) שישא בר אבא רב אידי בר אבין הכי קשיא ליה